

Date: 17th April-2025

AYOLLAR MUHOFAZASI DAVLAT SIYOSATI ASOSI

Chubaeva Gulnora

Podpolkovnik, Yangiqo'rg'on tuman IIB JXX HPB xotin-qizlar masalalari bo'yicha katta inspektor

Annotatsiya: Maqolada ayollarga nisbatan davlat siyosatining asosiy jihatlari, ayollarning mehnat munosabatlari, oilaviy munosabatlardagi, farzand tarbiyasi bilan bog'liq imtiyozlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: oila, mehnat, davlat, siyosat, farzand, ta'til, imtiyoz, ijtimoiy himoya

Аннотация: В статье освещаются основные аспекты государственной политики в отношении женщин, трудовые отношения женщин, льготы в семейных отношениях, связанные с воспитанием детей.

Ключевые слова: семья, труд, государство, политика, ребенок, отпуск, льготы, социальная защита

Abstract: The article highlights the main aspects of state policy towards women, women's labor relations, and family benefits related to child rearing. **Keywords:** family, labor, state, politics, child, vacation, benefits, social protection

Jamiyatda ayol, oila, farzand tarbiyasi tushunchalari bir-birini to'ldiruvchi omillar hisoblanadi.

Ayol bir qo'li bilan beshik tebratadi, bir qo'li bilan dunyoni tebratadi deb bejiz aytilmagan.

Ichki ishlar organlari tomonidan ayollar muhofazasi borasida, ularning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Bu ishlar davlatimiz siyosatining ayollar manfaati bo'yicha amalga oshirayotgan salmoqli ishlarining bir qismidir.

Qonunchiligimiz ayollarning asrlar davomida izlagan ezguliklarini mustahkamlasa, uni xayotga tatbiq etishda ichki ishlar organi xodimlari vijdonan xarakat qilmoqdalar.

Hozirgi kunda davlatimiz rahbari tashabbusi bilan mahalla yettiligi tomonidan ham xamkorlikda ayollarni turli sohalaridagi faoliyati muhofaza etilmoqda.

Bu boradagi ayrim jihatlarga e'tibor qaratamiz va tahlil etamiz

Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 31 dekabr kuni 820 sonli qaroriga ko'ra Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi hamda Yoshlar ishlari agentligining tuman (shahar) mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash bo'limlari huzurida Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash markazlarini tashkil etish to'g'risidagi taklifi ma'qullangan, Quyidagilar markazlarni tashkil etishning asosiy maqsadi deb belgilangan:

-zamonaviy oilaning namunali shaklini hamda «Oila — muqaddas», «Sog'lom oila — sog'lom jamiyat», «Oila — jamiyat va davlat himoyasida» va «Farovon oila — jamiyat ravnaqining asosi» kontseptual g'oyalarini nikohlanuvchilarning ongiga singdirib borish;

Date: 17th April-2025

-nikohlanuvchi shaxslarni oilaviy-huquqiy munosabatlar, oilaviy hayot psixologiyasi, oila iqtisodi va byudjeti, reproduktiv salomatlik asoslari, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash masalalari bo'yicha tizimli tayyorlash;

-oilalar mustahkamligini ta'minlash, oilaviy ajralishlarning oldini olish, nikohlanuvchi shaxslarda oilaviy qadriyatlarni hurmat qilish, oilalarda sog'lom ma'naviy-axloqiy muhitni yaratish hamda ibratli ota-ona bo'lish ko'nikmalarini shakllantirish.

Oilani mustahkamlash maqsadida mehnat qonunchiligida ham ayollarga bir qator imtiyoz va kafolatlar berilgan. Jumladan, homiladorligi yoki bolasi borligi sababli ayollarni ishga qabul qilishni rad etish va ularning ish haqini kamaytirish taqiqlanadi. Homilador ayolni yoki uch yoshga to'lmagan bolasi bor ayolni ishga qabul qilish rad etilgan taqdirda ish beruvchi rad etishning sabablarini ularga yozma ravishda ma'lum qilishi shart. Mazkur shaxslarni ishga qabul qilishni rad etganlik ustidan sudga shikoyat qilinishi mumkin, Tibbiy xulosaga muvofiq homilador ayollarning ishlab chiqarish normalari, xizmat ko'rsatish normalari kamaytiriladi yoki ular avvalgi ishlaridagi o'rtacha oylik ish haqi saqlangan holda yengilroq yoxud noqulay ishlab chiqarish omillarining ta'siridan holi bo'lgan ishga o'tkaziladi. Homilador ayolga yengilroq yoki noqulay ishlab chiqarish omillari ta'siridan holi bo'lgan ish berish masalasi hal etilgunga qadar, u ana shu sababdan ishga chiqmagan barcha ish kunlari uchun o'rtacha oylik ish haqi saqlangan holda ishdan ozod etilishi lozim. Ikki yoshga to'lmagan bolasi bor ayollar avvalgi ishini bajarishi mumkin bo'lmagan taqdirda, bolasi ikki yoshga to'lgunga qadar avvalgi ishidagi o'rtacha oylik ish haqi saqlangan holda yengilroq yoki noqulay ishlab chiqarish omillarining ta'siridan holi bo'lgan ishga o'tkaziladi. Homilador ayollarni va o'n to'rt yoshga to'lmagan bolasi (o'n olti yoshga to'lmagan nogiron bolasi) bor ayollarni ularning roziligisiz tungi ishlarga, ish vaqtidan tashqari ishlarga, dam olish kunlaridagi ishlarga jalb qilishga va xizmat safariga yuborishga yo'l qo'yilmaydi.

Homilador ayolning, o'n to'rt yoshga to'lmagan bolasi (o'n olti yoshga to'lmagan nogiron bolasi) bor ayolning, shu jumladan homiyligida shunday bolasi bor ayolning yoki oilaning betob a'zosini parvarish qilish bilan band bo'lgan shaxsning iltimosiga ko'ra, ish beruvchi tibbiy xulosaga muvofiq ularga to'liqsiz ish kuni yoki to'liqsiz ish haftasi belgilashga majburdir. Homilador ayollarga va bola tuqqan ayollarga yillik ta'tillar, ularning xohishiga ko'ra, tegishlicha homiladorlik va tug'ish ta'tilidan oldin yoki undan keyin yoxud bolani parvarishlash ta'tilidan keyin beriladi. O'n to'rt yoshga to'lmagan bitta va undan ortiq bolani va muddatli harbiy xizmatni o'tayotgan harbiy xizmatchilarning xotinlariga yillik ta'tillar, ularning xohishiga ko'ra yoz vaqtida yoki ular uchun qulay bo'lgan boshqa vaqtda beriladi.

Bunday ta'til yillik ta'tilga qo'shib berilishi yoki ish beruvchi bilan kelishib belgilanadigan davrda undan alohida (to'liq yoxud qismlarga bo'lib) foydalanilishi mumkin. Ayollarga tuqqunga qadar yetmish kalendar` kun va tuqqanidan keyin ellik olti kalendar` kun (tug'ish qiyin kechgan yoki ikki va undan ortiq bola tug'ilgan hollarda — yetmish kalendar` kun) muddati bilan homiladorlik va tug'ish ta'tillari berilib, davlat ijtimoiy sug'urtasi bo'yicha nafaqa to'lanadi. Homiladorlik va tug'ish ta'tili jamlangan

Date: 17th April-2025

holda hisoblab chiqilib, tug'ishga qadar amalda bunday ta'tilning necha kunidan foydalanilganidan qat'i nazar ayolga to'liq beriladi.

Ayollar o'z xohishlariga ko'ra, bolani parvarishlash ta'tili davrida to'liq bo'lmagan ish vaqti rejimida yoki ish beruvchi bilan kelishib, uyda ishlashlari mumkin. Bunda ularning nafaqa olish huquqlari saqlanib qoladi. Bolani parvarishlash ta'tillari davrida ayolning ish joyi (lavozimi) saqlanadi. Bu ta'tillar mehnat stajiga lekin hammasini jamlaganda ko'pi bilan uch yil, shu jumladan mutaxassisligi bo'yicha ish stajiga ham qo'shiladi.

Bolani parvarishlash ta'tillarining vaqti, basharti jamoa shartnomasida, korxonaning boshqa lokal hujjatida yoxud mehnat shartnomasida o'zgacha hol nazarda tutilmagan bo'lsa, keyingi haq to'lanadigan yillik ta'til olish huquqini beradigan ish stajiga qo'shilmaydi. Yangi tug'ilgan bolalarni bevosita tug'uruqxonadan farzandlikka olgan yoki bolalarga vasiy qilib belgilangan shaxslarga bola farzandlikka olingan (vasiylik belgilangan) kundan boshlab, bola tug'ilgan kundan e'tiboran ellik olti kalendar` kun (ikki yoki undan ortiq bola asrab olingan (vasiylik belgilangan) taqdirda esa yetmish kalendar` kun) o'tgunga qadar bo'lgan davrda davlat ijtimoiy sug'urtasi bo'yicha nafaqa to'lagan holda ta'til beriladi va ularning xohishiga ko'ra, bola uch yoshga to'lgunga qadar bolani parvarishlash uchun qo'shimcha ta'tillar beriladi. Ikki yoshga to'lmagan bolasi bor ayollarga, dam olish va ovqatlanish uchun beriladigan tanaffusdan tashqari, bolani ovqatlantirish uchun qo'shimcha tanaffuslar ham beriladi. Bu tanaffuslar kamida har uch soatda bir marta har biri o'ttiz minutdan kam bo'lmagan muddat bilan beriladi. Ikki yoshga to'lmagan ikki va undan ortiq bolasi bo'lgan taqdirda, tanaffusning muddati kamida bir soat qilib belgilanadi. Bolani ovqatlantirish uchun beriladigan tanaffuslar ish vaqtiga kiritiladi va o'rtacha oylik ish haqi hisobi bo'yicha haq to'lanadi. Bolasi bor ayolning xohishiga ko'ra, bolani ovqatlantirish uchun beriladigan tanaffuslar dam olish va ovqatlanish uchun belgilangan tanaffusga qo'shib berilishi yoki umumlashtirilib, ish kunining (ish smenasining) boshiga yoki oxiriga ko'chirilib, ish kuni (ish smenasi) shunga yarasha qisqartirilishi mumkin. Bu tanaffuslarning aniq muddati va ularni berish tartibi jamoa shartnomasida, agar u tuzilmagan bo'lsa, — ish beruvchi va kasaba uyushmasi qo'mitasi yoki xodimlarning boshqa vakillik organi bilan kelishib belgilab qo'yiladi.

Mehnat qonunchiligi mazkur imtiyoz va kafolatlar ayollar oilasiga ko'proq vaqt ajratishi uchun, bola tarbiyasiga e'tiborini kuchaytirish uchun va shu orqali oilani mustahkamlash maqsad qilib olingan.

Shuningdek davlatimiz tomonidan oiladagi muhitni sog'lomlashtirish, oiladagi tayziq va zo'rovonlikni yo'q qilish borasida chora tadbirlar ko'rilmogda. Jumladan O'zbekiston Respublikasi Gender tenglikni ta'minlash masalalari bo'yicha komissiya tashkil etilgan bo'lib, uning asosiy maqsadi xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlarni ta'minlash sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat.

Agar jamiyat va davlatning oilaviy siyosati oilaning uzluksiz rivojlanishining asosiy sharti sifatida uning sub'yektivligini shakllantirishga, shuningdek, uni ijtimoiy iqtisodiy

Date: 17th April-2025

qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bo'lsa, oilaning doimiy ravishda o'zgarib turadigan tashqi sharoitlarga moslashish jarayoni tezroq va muvaffaqiyatli bo'ladi.

Ayollarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlik xolatlarini barcha organlar nazoratga olgan. Jumladan ichki ishlar organlari tazyiq va zo'ravonlikka uchragan ayollarga ximoya orderi berish bilan birga qayta tazyiqqa uchramasligi uchun tegishli normalar asosida nazorat olib boradi.

2025 yil 9-aprel — oiladagi zo'ravonlikka qarshi qonun qabul qilinganiga ikki yil to'lgan kunda Prezident qonunchilikka nikohdan ajratishda sudlar tomonidan tayinlanadigan "yarashtirish davri"ni bekor qilishga oid juda muhim o'zgartirish kiritilishini tasdiqladi. Kurash hech qachon tugamaydi, -deydi Prezident birinchi yordamchisi Saida Mirziyoyeva, -buni ayollarni oiladagi zo'ravonlikdan himoya qilish, ularning huquqlarini hurmat qilish yo'lidagi katta qadam deb hisoblayman. Agar oilada inson qadr-qimmatini hurmat qilinmasa va u jismoniy, psixologik yoki iqtisodiy tahqirlarga duch kelsa, u yerda murosaga kelish, yarashish har qanaqasiga imkonsizdir. Bu nafaqat ayollar, balki shunday sharoitda yashayotgan va tarbiyalanayotgan bolalar uchun ham muhimdir. Qonunchilikka ushbu tuzatishlar kiritilishi ustida ishlagan katta jamoa Siz tomonida. Yo'l qanchalik mashaqqatli bo'lmasin, o'zingiz va farzandlaringiz tinchligini tanlang. Ota-onalar esa shuni yaxshi tushunib olishlari kerak: qizingizning zo'ravonlikdan qochib uyga kelishi emas, balki zo'ravonlikka toqat qilishga majbur bo'lishi — haqiqiy sharmandalikdir¹.

Xulosa qilib aytish mumkinki, ayollarni ezozlagan va qizlarimizni oqila, ziyoli etib tarbiyalagan ayollarni davlat siyosatidagi o'rni e'tiborga loyiq, ulanni hamisha qard etiladi va ayollarni muhofaza etish davlat siyosatining asosi bi'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (yangi tahriri) – 2023 yil.
2. Oila kodeksi – O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 1998 yil 30 aprel (va unga kiritilgan o'zgarishlar bilan).
3. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi – 1995 yil (va unga kiritilgan o'zgarishlar bilan).
4. Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 31 dekabrda 820-sonli qarori – Yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash markazlarini tashkil etish to'g'risida.
5. "Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi" – BMT, 1948 yil, 16-moddasi.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari – Oilani qo'llab-quvvatlash, ko'p bolali va boquvchisini yo'qotgan oilalarga ijtimoiy yordam ko'rsatish masalalari bo'yicha.
7. O'zbekiston Respublikasi Gender tenglikni ta'minlash masalalari bo'yicha komissiyasi faoliyati haqida axborot – gender.uz, rasmiy saytlardan olingan ma'lumotlar.
8. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. INSON HUQUQLARI XALQARO STANDARTLARI VA MILLIY GENDER MASALALARI. O'ZBEKISTONDA

¹ <https://ombudsman.uz>

Date: 17th April-2025

FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 33-SON 20.10.2024. 166-170-betlar.

9. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. Oila mustahkamligini ta'minlashda ota, ona, farzandlar tarbiyasi o'rni. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH VOLUME-7 ISSUE-10 (30- October) 44-50. VOLUME 7, ISSUE 10 (30- OCTOBER)

10. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. Oila ma'naviyati-jamiyat taraqqiyoti omili. So'nggi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi. 7-jild 10-son Respublika ilmiy-uslubiy jurnali 13.10.2024. 106- 112

11. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. Nikoh munosabatlarida milliylik va qonun normalarining amal qilishi. So'nggi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi. Respublika ilmiy-uslubiy jurnali. 13-mart, 2024-yil 7-jild 3-son. 131-135.

12. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. ХУҚУҚИЙ СОҲАДА АЁЛ СИЙМОСИ. MODERN WORLD EDUCATION: NEW AGE PROBLEMS – NEW SOLUTIONS. International online conference. Date: 3 rdFebruary-2025. 40-43-betlar

13. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. OILA GENEZISI. International Multidisciplinary Research in Academic Science (IMRAS). Volume. 8, Issue 03, March (2025). 231-235-betlar

14. Chuboyeva Ozodaxon Kuvonbekovna. OILADA MAS'ULIYAT. International Multidisciplinary Research in Academic Science (IMRAS). Volume. 8, Issue 03, March (2025). 227-230-betlar.

15. <https://ombudsman.uz>

16. Quvonchbekovna, O. C. The importance of "Kazilik adabi" in Abu Bakr Kasani's work "Badoi-us-sanoe". *International Scientific Journal ISJ Theoretical & Applied Science Philadelphia, USA*, (01).

17. Чубоева, О. НИГИЛИЗМ-ХУҚУҚИЙ ОНГ, ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТНИНГ ТАРАҚҚИЁТ ЙЎЛИДАГИ ХАВФЛИ ОМИЛИ. In *TURKEY International scientific-online conference: "THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH* (No. 1 Part 5).

18. Чубоева, О. О „ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOTUVLIKNI TAMINLASHNING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY ASOSLARI. *PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS/2022–PART, 10*.

19. Чубоева, О. Янги Ўзбекистон–III ренесансида хотин-қизлар ижтимоий ҳимояси. a collection scientific works of the International scientific conference (15 May, 2022)- Copenhagen: 2022.

20. Ozodaxon, C. (2022). Chuboyeva Gulnora. OILA QONUNCHILIGIDA TENGLIK TAMOIYILII. JODKOR O 'QITUVCHI JURNALI. 5 NOYABR.

21. Чубоева, О. К. (2017). Правовая культура населения. *Молодой ученый*, (19), 250-253.

22. Чубоева, О., & Хусаинов, Р. (2023). ТАЪЛИМ ИСЛОХОТЛАРИ-ДАВР ТАЛАБИ. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(1), 12-16.

Date: 17th April-2025

23. Ozodaxon, C. (2022). YOSHLARNING HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATINI OSHIRISH. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 1(11), 17-21.
24. Chuboyeva, O., & Abdug'aniyev, T. (2022, November). KORPORATIV NORMA NAZARIYASI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 8, pp. 97-101).
25. Ozodaxon, C., & Dilshod, A. (2022). INSON ERKINLIGI HUQUQIY ASOSI-KONSTITUTSIYA. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 1(3), 47-50.
26. Ozodaxon, C. (2022). New Uzbekistan: Administrative Management Reform. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 9, 123-125.
27. Kuvonbekovna, C. O. (2024). OILA MUQADDASLIGI HUQUQIY ASOSLARI. *PEDAGOG*, 7(2), 194-198.
28. Саидисаков, С. С. (2024). ТИЛ БИЛМОҚ-ЭЛ БИЛМОҚДИР. *SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 7(2), 191-194.
29. Chuboyeva, O., & Qahhorov, R. (2023). JINOYAT HUQUQIDA DALILLAR MAQBULLIGI AYRIM MASALALARI. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (9), 240-243.
30. Chuboyeva, O., & Toshmuhammedov, D. (2023). YANGI TAHRIRDA QABUL QILINGAN OZBEKISTON RESPUBLIKASI KONSTITUTSIYASI—YANGI OZBEKISTON POYDEVORI. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 813-816.
31. Чубоева, Г. (2022). ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ГЕНДЕР ТЕНГЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРАҚҚИЁТНИНГ ОМИЛИ. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 358-362.
32. Ozodaxon, C., & Gulnora, C. (2022). OILA QONUNCHILIGIDA TENGLIK TAMOIYILI. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 354-357.
33. Chuboyeva, O. (2021, March). THE STATE OF THE JADIDISM MOVEMENT IS DEVELOPING POSITION. In *Конференции*.
34. Chubayeva, O. (2020). IN “BADOI-US SANOIJ” OBJECTIVES OF SCIENTIFIC PROBLEMS. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(3), 248-254.
35. Chuboeva, O. (2020). THE IMPORTANCE OF KAZILIK ADABI IN ABU BAKR KASANIS WORK BADOI-US-SANOE. *Theoretical & Applied Science*, (1), 800-803.

